

KOCKICE

BEZIMENI VETAR

Itaka je jedno od ostrva u Jonskom moru i najverovatnije jeste ono na kojem je davno kraljevao Odisej, poznat kao lik iz usmenih predanja što ih je Homer iskoristio za svoja dva speva, *Ilijadu* i *Odiseju*. Tačno je da se Homerov opis ostrva kao ravnog ne podudara sa stvarnom geografijom. Itaka je brdovita. Po svemu sudeći, pesnik nije poznavao taj kraj sveta iz prve ruke, pa je puštao mašti na volju. Ravnica mu je više izgledala kao kolevka mudrih i prepredenih nego što su brda i planine odakle potiču oni skloni junačenju. Međutim, pravo pitanje je kako se to Odiseju dogodilo da, posle okončanog Trojanskog rata, dobijenog zahvaljujući upravo njegovom lukavstvu, zaluta i da u svoj zavičaj stigne tek posle deset godina stranstvovanja po morima i svakojakom ostrvlju. Pitanje je utoliko umešnije kad znamo, još iz tih vremena, da su Itaćani bili poznati kao odlični moreplovci. Uostalom, i Odisej je sa svojim drugovima bez većih teškoća oplovio Pelopones, isplovio na Egejsko more i preplovio ga sve do Troje. A onda se vraća i promašuje cilj, svoj dvor.

Bio sam na Jonskim ostrvima, od Zakinta do Krfa. I slušajući tamošnje ostrvljane shvatio sam da njihovo merenje vremena i rastojanja odudara od uobičajenog. Nije nimalo nalik našem. Kad sam se, recimo, izjutra u krfskoj luci ukrcao na brodić koji je trebalo da me preveze do ostrvceta Vido, upitao sam lađara koliko nam je vremena potrebno za tu plovību. On je odmahnuo rukom, rekao da ne brinem, da ćemo stići za dana. Vido je bilo zapravo nedaleko. S krfske obale jasno sam između krošnji mogao da prepoznam mauzolej u spomen pomirahim srpskim vojnicima. Verujem da bih do Vida mogao i da preplivam. Kad sam vozača autobusa pitao koliko vremena nam je potrebno da se od grada Krfa dovezemo do Kasiopija, na severoistoku ostrva, on je odmahnuo rukom i rekao mi da donde mogu mirno da popušim celu paklu cigareta. Zar se u autobusu puši, uskliknuo sam. Vozač se samo nasmejao i ponovo mi odmahnuo rukom. Morao bih da pušim cigaretu na cigaretu, pa ipak ne bih ispušio celu kutiju tokom vožnje koja je do Kasiopija trajala tek nešto više od sat vremena. Na Kefaloniji i zatim na Itaki raspitivao sam se o plovidbi do Peloponesa, a onda autobusom do Atine. To nije daleko, odgovarali su mi. Dok trepnem okom, eto me već u Atini. Za taj put mi je trebalo više milijardi treptaja okom, naime čitav dan i deo noći. Taj grčki nehaj u pogledu časova i metara zapazili su i još poneki istraživači, među kojima je i Lorens Darel. Bilo mi je naposljetku jasno kao itačko sunce da, ne samo kad je reč o predelima nego i o rastojanjima i trajanju, ni Homeru ne treba suviše verovati.

Nametnuo mi se zaključak da Homer, drevni Grci, kao i današnji, imaju izvestan mesečarski smisao za vreme i prostor. Njihove tvrdnje kad govore o proticanju vremena i prelaženju prostranstva ne samo da nisu pouzdane nego su često ponesene svojevrsnom fantazijom,

pa čak i namerno obmanjivačke. Otuda je više nego moguće da Odisej nije lutao bezmalo po celom Sredozemnom moru niti da je to lutanje potrajalo deceniju. On je naprosto dospao do mesta odakle je golim okom mogao da uoči obale Itake, i bio im sve bliži, ali se onda nekako zaneo, vetar mu je neočekivano udario u glavu, okrenuo mu jedra, i umesto da se iskrca na svom ostrvu gde su ga željno čekali žena i sin otplovio do prvog od tri ostrva koja okružuju Itaku. On i drugovi su se koprcali, silno su se opirali, ali more je more, morske struje su morske struje, a vetrovima se ne može zapovedati. Tako su malo skitali po tom kraju Jonskog mora, posećivali obližnje jonske otoke i, pravo govoreći, sjajno se provodili. Svakako bolje od mene kad sam bio na istim mestima. Bila im je to kao nagrada posle tegobnog osvajanja Troje. Zatim, posle najviše dve-tri nedelje, doplovili su do svoje voljene Itake. Za tako kratko vreme svakako nisu mogli da se odigraju svi događaji opevani u *Odiseji*. Ali, ne mari, jer sve se lepo za Odiseja svršilo, njegova verna ljubica i sin su ga sačekali i život je mogao da se nastavi. Razumljivo je da se onda proširila priča koja je Odisejevu skitnju po okolini pretvorila u desetogodišnje pustolovine koje su za pamćenje.

Pokadikad sam i ja tamo osećao lahor, pirkanje vetrića ili čak snažniji vetar koji mi je izazivao priviđenja, terajući me da mislim da sam, recimo, ceo svoj život proveo na Krfu ili Itaki, i te misli mi olakšavaju tavorenje u Beogradu. Taj hipnotički vetar koji vlada grčkim vazduhom jeste bezimena vetar, jer često menja svoje, a i naše ime, i nalik je fantaziji koja nadigrava stvarnost.

BRIJAČ I ISKRA

Susret se odigrao u drumskoj krčmi nedaleko od Pariza. Godina je 1327. Jesenje večer. Vilijam iz Okama uspeo da je pobegne iz kućnog pritvora u Avinjonu gde je čeka odluku papine komisije o tome da li je jeretik. Optužen već da je jeretik, Majstor Ekhart iz Hohajma se, međutim, zaputio iz Kelna baš kod avinjonskog pape da mu objasni svoj slučaj. Obojica su se već poznavala po čuvenju. Uostalom, obojica su ranije držala predavanja o sentencijama biskupa Pjetra Lombardijskog. Prvi u Oksfordu. Drugi na Sorboni. Istina, prvi je bio franjevac, a drugi dominikanac, ali oba reda kojima su pripadali zalagala su se za totalno siromaštvo u hrišćanskoj Crkvi. Tokom susreta, za večerom, pri čemu je Vilijam bio u pratnji nekoliko svojih privrženika, koji su se s njim zaputili u Italiju, nije takoreći uopšte bilo reči o bogoslovskim pitanjima. Vilijam je upozorio Ekhartu da greši što ide u Avinjon. Niti će se tamo odbraniti, niti će mu biti oprašteno. Otkako je papsko sedište, beli grad avinjonski biva sve crniji, tako se žestio mladi Vilijam. Ali dominikanci veruju u papu, rekao je Ekhart. I to je za bluda, jer Jovan XXII nije ni pravi papa. Da je pravi, bio bi u Rimu. To je lažni papa, ponavljao je Vilijam. Papa koji je samo pion francuskog kralja. Ali bez njegove zaštite, odvrćao je Ekhart, nema mi opstanka u ovom životu, jer će me beštija Hajnrih, kelnski nadbiskup, nesumnjivo spaliti. Nema mogućnosti ni da stigneš do Avinjona, brate moj, uveravao je Vilijam, s najvećim uvažavanjem prema Majstoru, jer verujem da je tvoj Hajnrih za tobom poslao svoje prerusene agente iz Svete službe, a više je nego sigurno da su ti na tragu i žbiri ovdašnjeg kralja. Uz to, odlaziš u gvozdeni zagrljaj papskih zlikovaca. To zaključivanje jeste logično, ali je pod belegom prostora i vremena, rekao je Ekhart, dodajući: A ja samo prelazim iz

ništine u ništinu, iskušavajući mogućnost sjedinjenja... Ah, uzviknuo je Vilijam koji je više verovao u intelekt nego, kao Ekhart, u srce i ljubav, to je tvoje zaludno mističko sjedinjenje, a zlikovci su već sastavili bulu protiv tebe u kojoj si ti samo mrtav čovek koji ne prestaje da hoda u sopstvenu smrt. Nevažna prepreka, promrmljao je Ekhart, i samo pretpostavljena. Ipak, pretpostavka je prosta i uklapa se u znane činjenice, nije odustajao Vilijam.

– To nije dokaz njene istinitosti – reče Ekhart.

– Naprotiv – reče Vilijam. – Najjednostavnije rešenje je najverovatnije.

– Ono što je najprostije na kraju može biti najkomplicovanije.

– Zavisi od toga kako shvatamo smrt.

– Ja je shvatam kao blagoslovenu kapiju u večnost.

– I ja je tako shvatam i baš zato mislim da život mora biti što duži da bismo do kapije dospeli.

– To je obmana, jer mi smo neprestano na njenom pragu, barem ako nismo lišeni iskre u svojoj duši – i posle tih Ekhartovih reči, obojica su začutili, otpili po gutljaj vina i potom se zauvek rastali. Razgovor su vodili na latinskom jeziku, ali njihovo ćutanje je bilo na jeziku koji nikada niko neće razumeti. Nije izvesno ni da su ga oni istinski razumeli.

Koliko sutradan, Ekhart je, pod nepoznatim okolnostima, prešao taj prag. Zagonetka njegovog ubistva nikada nije odgonetnuta. A Vilijama i njegove drugove u Italiji je pod svoju zaštitu uzeo Luj Bavorski, koji se zacario uprkos papinoj volji. Kasnije je sa svojim zaštitnikom prešao u Minhen gde će još godinama čekati na njemu namenjen prelazak praga, razmišljajući koju hipotezu o nečemu treba izabrati ako su sve osnovane. Ekhartova smrt je bila dobar dokaz da je Ekhart bio u pravu; bila je ipak i podjednako dobar dokaz da je Vilijam bio u pravu. A za mene je to dokaz da dve protivstavljene hipoteze, pa čak i više takvih hipoteza koje se međusobno isključuju, mogu biti podjednako istinite i da se o istinu ograšujemo ako ma koje naoko složenije objašnjenje odsecamo brijačem, ostavljajući da važi samo ono koje je najprostije. Prag koji na kraju života prelazimo nije isti za sve, jer je posle susreta Ekhearta i Okamskog barem za mene gotovo očigledno da postoji beskrajno mnoštvo različitih večnosti.

BACANJE KOCKICA

Juče mi je komšija ispričao šta mu se dogodilo na buvljaku. On je star šezdesetak godina. Kao malom mu je majka poklonila knjigu Branislava Nušića *Hajduci*. Najpre mu je ona, kad je bolestan ležao u postelji, pročitala celu knjigu. Kasnije, kad je već pošao u srednju školu, i on ju je čitao. Zavoleo ju je. Čitao ju je potom, kaže, i tokom prve godine studija, i to sa suzama u očima, pošto mu je majka tada preminula.

Tokom idućih godina selio se često po Beogradu, i to jedino po Novom Beogradu. U jedan mah je utvrdio da nema svojih *Hajduka*. To ga je bilo veoma pogodilo. Knjigu mora da je izgubio, misli, između dve selidbe. Bilo je to maltene pre četrdeset godina. Otada je zalazio u knjižare i kad god bi naišao na neko izdanje Nušićevog romana, obavezno ga je kupovao. A pre neki dan bio je na pijaci Kalenić. On na toj pijaci pazari gotovo redovno. Povremeno

svraća i do tezgji sa starim knjigama. Onomad je na takvoj tezgji naišao na prilično istrošeni primerak romana o kojem je reč. To mu je ulepšalo dan. Odmah je knjigu kupio za 90 dinara.

Vratio se kući i tek tog dana po podne uzeo je kupljeni primerak *Hajduka* da ga prelista. Kad je knjigu otvorio, na drugoj stranici otkrio je posvetu. Bila je to posveta njemu. Bio je to izgubljeni primerak knjige koju je od majke dobio u ranom detinjstvu. Naposljetku, eto nađen.

Sad se ja pitam ko je kumovao tom neverovatnom slučaju. Bog? Pokušao sam da izračunam koja je bila verovatnoća da se to dogodi. U tome mi je pomogao sin, odličan matematičar. Prema njemu, verovatnoća za tako nešto bila je otprilike jedan prema milijardu. Veća je mogućnost da se sruši avion u kojem letite. S druge strane, možda je slučajnost samo još jedan mit u koji neko veruje, a neko ne veruje...

POSLEDNJI TRAMPAZLIN

Mnogi tvrde da ime Trampazlin potiče od ruskog pisca Mihaila Bulgakova. I ja sam to mišljenje delio tokom niza godina, pa sam bio nemalo iznenađen kad sam Trampazlina otkrio da se pojavljuje u spisu moje babe Rahilje, a ona je rođena i umrla davno pre spomenutog pisca. Prema našem rodoslovu, baba se javlja u istoriji porodice pre šest ili sedam kolena.

Koliko sam mogao da shvatim, s najvećom pažnjom studirajući rečeni spis, biće napola ludo, napola usplahireno, koje je mahom živelo u krošnji velike razgranate smokve u dnu babinog dvorišta, zvalo se među ukućanima Trampazlin. Očigledno je da je to polupečeno, poluslano biće dugovečno, jer se sećam da sam ga i ja viđao još u svome ranom detinjstvu, iako je već tada njegovo ime bilo zaboravljeno.

Sad kad znam da se zagonetno biće, koje sam davno upoznao i ono je potom nestalo iz mog vidokruga, zove Trampazlin, istovremeno razumem da mu to ime sasvim paše, jer taj moj nemi detinji drugar ne bi ni mogao da se drukčije zove. Veze između stvorenja i njegovog imena su prilično nejasne, i to ne samo u Trampazlinovom slučaju. U to se lično možete uveriti ako se dublje pozabavite sopstvenim imenom, tačnije imenom za koje su vam nekad davno prvi put rekli da je vaše ime.

Nema boljeg imena za moj strah pred onim što dolazi. To je ime đavolsko. Odskora počinje da mi se javlja i u snovima. Vodi me u tamu, obećavajući da ću se izjutra probuditi čio, a onda me napušta. Ostavlja me usred mraka koji se nikad neće razminuti, i ja se nikad više neću probuditi. Prestaću i da sanjam. Neće me više biti, i u tom čudu neću biti ni prvi ni poslednji. U stvari, ja sam taj Trampazlin i ne stidim se da to priznam, bez obzira na to što to priznanje može za mene biti samoubilačko.